

Оцінка якості та ефективності дистанційного курсу

Ефективність у загальному вигляді розглядається як основна характеристика функціонування дистанційного курсу, яка виявляє ступінь реалізації мети і досягнення намічених результатів.

Питання оцінки якості дистанційних курсів і програм важливі для університетів, і вони повинні бути впевнені, що курси дистанційного навчання, які вони проводять, відповідають найвищим академічним стандартам. Держава підтримує користувачів освітніх послуг, забезпечуючи їх відомостями про те, як визначити якість навчальних курсів. Керуючі структури в галузі освіти повинні розробити і затвердити стандарти якості і забезпечити фінансову стимуляцію навчальних організацій до розробки якісних курсів дистанційного навчання. Органи акредитації можуть ввести стандарти оцінки якості, спрямовані на забезпечення якості курсів дистанційного навчання. І, врешті, регіональні організації можуть підтримати обмін якісними курсами дистанційного навчання [7].

Оцінка будь-якого курсу дистанційної освіти повинна проводитися з метою отримання відомостей, які можна використовувати в розробці інших курсів — тобто оцінка повинна бути інформативною. Зазвичай для того, щоб забезпечити якісний зміст курсу, його матеріали спочатку аналізуються колегами. Потім, щоб упевнитися в доступності матеріалів і зручності курсу для користувача, він тестується на експериментальній групі студентів. Випробування матеріалів до того, як вони будуть опубліковані, проводяться за допомогою опитувальників, співбесід, роботи з контрольними групами. Їх мета — отримання коментарів та відгуків [6].

Коли курс підготовлено, оцінка, яку дають йому студенти і викладачі, допомагає у його вдосконаленні. Необхідно відпрацювати механізми для систематичної оцінки ряду аспектів курсу. Наприклад, ними можуть стати: відгуки викладачів про навчальні матеріали, звіт про труднощі, які зазнали студенти при роботі з ними і про те, якими способами ці проблеми можуть бути вирішені. Також, можна запропонувати студентам прокоментувати якість компонентів курсу під час співбесід або використовувати опитувальники.

В Інституті інформаційних технологій Херсонського державного університету був проведений педагогічний експеримент з дистанційного навчання. Після розробки середовища дистанційного навчання під назвою «Херсонський віртуальний університет» було розроблено та проведено пілотний курс з

аудіювання англійської мови. Цей експеримент проводився з метою:

- оцінити якість та ефективність дистанційного курсу з метою його подальшого вдосконалення та тиражування;
- перевірити середовище дистанційного навчання на придатність у реальних умовах дистанційного навчання;
- визначити недоліки технічної та методологічної складової;
- викликати інтерес колег і студентів до дистанційного навчання, а також до англійської мови.

Отже, первинною метою проведення цього експерименту було оцінити якість та ефективність дистанційного курсу. Проаналізуємо даний курс, використовуючи вимоги, які висувуються до дистанційних курсів Майкла Сімонсона і Шерон Смалдіно [2], Томаса Кірса [3], а також Американських Рад з Освіти [1]. В даному аналізі враховувалися також критерії оцінки якості та ефективності дистанційного навчання, розроблені Московським державним університетом економіки, статистики та інформатики (МЕСІ) [4]. Ці критерії включають:

- надійність середовища дистанційного навчання,
- зміст курсу,
- роботу в групі,
- спілкування,
- робота тьютора,
- контроль [1, 2, 3, 4].

Наприкінці курсу було проведено анкетування, де в різних питаннях пропонувалося студентам оцінити якість курсу за десятибальною шкалою.

Надійність середовища дистанційного навчання можна оцінити за наступними критеріями:

- 1) легкість навігації в курсі та середовищі в цілому, приємність дизайну;
- 2) безпека проходження тестів;
- 3) адекватність логістики курсу (відсилання та одержання домашньої роботи, інструкцій, анкет);
- 4) підтримка координатора сайту;
- 5) допомога тьютора та координатора сайту з технічних питань користування системою;
- 6) функціональність засобів спілкування (форум, внутрішньокурсова пошта, список розсилання, чат, електронна пошта);
- 7) легкість у використанні;
- 8) надійність системи авторизації [2].

Як і у будь-якому щойно розробленому середовищі дистанційного навчання, в Херсонському Віртуальному Університеті виявилися свої недоліки та «слабкі місця», які завдяки оперативній роботі веб-розробників були виправлені. Загальна надійність системи була оцінена на 6 балів з 10-ти. Технічні

вдосконалення, які були зроблені під час проведення курсу, та подальша робота з середовищем дистанційного навчання в технічному плані є темою окремої статті, тому в даній роботі розглянемо педагогічні питання та результати експерименту.

Наступним кроком було оцінити *зміст курсу*. Критерії ефективності змісту курсу є:

- ефективність обраної методики навчання аудіювання;
- відповідність цілям та завданням курсу кожного виду навчальної діяльності протягом курсу;
- відповідність тестів та опитувань змісту модулів курсу, в яких вони застосовувалися;
- наявність поступового занурення у дистанційний навчальний процес, а також підведення підсумків;
- розміщення матеріалів для вивчення за принципом «від простого до складного»;
- різноманітність видів навчальної діяльності [3, 1].

Зміст курсу студенти оцінили на 10 балів. Були охоплені різні аспекти аудіювання англійської мови: прослуховування лекцій, пісень, новин, фільмів, побутових діалогів, різноманітних видів англійської вимови. Було проведено поступове занурення у дистанційний курс - 1-ий тиждень та підведення підсумків – 8-ий тиждень. Лекції представляли собою набір рекомендацій з аудіювання того чи іншого аспекту іншомовного мовлення. З тем модулів були розроблені практичні завдання, в яких пропонувалося застосувати деякі з рекомендацій на практиці та законспектувати результати в формі зручної таблиці.

На кожен тему були розроблені тести у вигляді завдання прослухати/переглянути аудіо/відео фрагмент та вибрати правильні відповіді на запитання тесту. Джерелами аудіо та відео фрагментів слугували навчальні сайти з розвитку навички аудіювання англійської мови, а також мультимедійні програми. Форум використовувався для обговорення як питань проходження курсів, обговорення проблем прослуховування англомовного мовлення, так і для обговорення тем текстів для прослуховування. Перед проведенням зміст курсу був схвалений комісією з захисту магістерських робіт інституту іноземної філології ХДУ. Але незважаючи на таку високу оцінку, на протязі навчання були виявлені способи покращення змісту курсу: урізноманітнити вибір практичних завдань, та краще добирати їх до різних груп із різним рівнем володіння англійською мовою.

Роботу в групі можна оцінити за наступними критеріями:

- 1) участь у спілкуванні з іншими студентами;
- 2) успішність спільного виконання практичних завдань;
- 3) ініціативність студентів у спілкуванні один з одним [1].

При проведенні експериментального курсу студенти продемонстрували низький рівень зацікавленості у спільному виконанні практичних завдань, хоча деякі студенти відзначали, що саме за сумісної роботи швидше, легше і цікавіше було виконувати

завдання. При спілкуванні в курсі студенти здебільшого відповідали на ініціативні питання тьютора, та мало відповідали на питання інших студентів та заохочували інших до спілкування. В традиційному навчанні студенти мало залучуються до активного спілкування та обміну думками, тому в дистанційному середовищі було б надмірним очікувати на таку активність. Тим не менше причиною низької оцінки студентами їх роботи в групі (4 бали), тьютор вважає недостатньо чітке формулювання завдань, низьку актуальність тем для обговорення. Окрім усього зазначеного вище було запропоновано вище оцінювати додатковими балами повідомлення або групові роботи студентів, які викликають цікавість та живе обговорення з боку інших студентів (звичайно, в рамках тематики курсу). Незважаючи на все, у заключних анкетах майже усі студенти відзначили, що робота у даній групі їм сподобалася і вони не перейшли б у іншу групу для навчання.

Спілкування у навчальній групі на дистанційному курсі можна оцінити за допомогою кількох питань: чи адекватним було спілкування, чи відповідало воно цілям курсу, які засоби спілкування задіявалися та у якій мірі. Засобами спілкування в курсі були: список розсилання, форум і особисте листування.

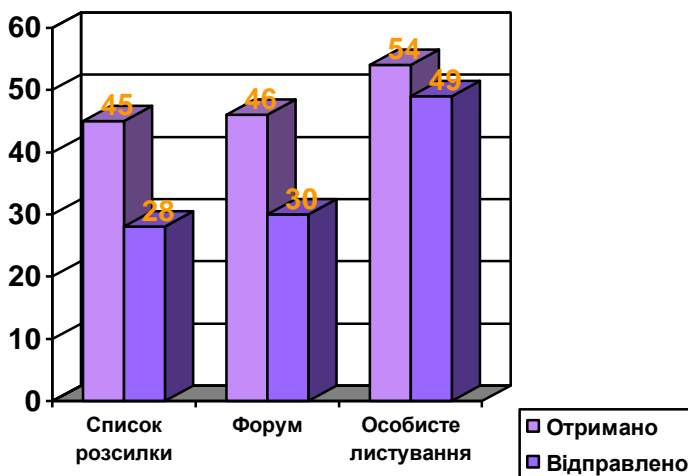

Рис. 1. Застосування засобів спілкування в дистанційному курсі

Діаграма, подана на рис.1, зображує, який засіб спілкування найбільше використовувався. Як видно, особисте листування була найбільш популярним. Список розсилання та форум для дистанційних студентів використовувалися у рівній мірі. Звідси видно, що переважало особисте спілкування з тьютором, і меншим було спілкування між студентами у групі. Тому для наступних

курсів є необхідність підсилити значення списку розсилання та форуму - давати менше балів за листи у особистому листуванні, наприклад 3 бали за лист тьютору та 5 балів за лист у список розсилання або повідомлення у форум. Існує також пропозиція давати більше тем на обговорення адитивних текстів, щоб активізувати спілкування у форумі.

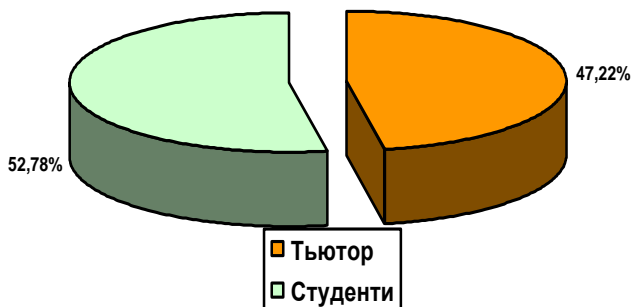

Рис. 2. Частка тьютора у спілкуванні

При підрахунку кількості повідомлень та листів, відправлених студентами та тьютором, було розраховане процентне співвідношення листів тьютора до листів студентів. Діаграма на Рис. 2 свідчить, що частка тьютора у спілкуванні в дистанційному курсі становила 47, 22%. В ідеальному варіанті частка тьютора у спілкуванні повинна бути біля 30% [2]. Тому такі дані дуже наочно показали тьютору, що треба цю частку зменшувати за рахунок вищезазначених заходів.

Була також підрахована кількість повідомлень від студентів двох груп цього курсу. Дані, зображені на діаграмі (рис. 3), наочно показали, який вид спілкування був популярним серед різних груп. Загальний контингент першої групи були студенти іноземної філології та молоді люди, які мали високий рівень володіння англійською мовою. Серед них форум користувався найбільшим попитом, тому що зараз із розвитком інформаційних технологій форуми, дискусії та чати прийшли на зміну традиційному листуванню для спілкування між друзями на відстані. Загальний контингент другої групи були викладачі кафедри інформатики, які мали середній та нижче середнього рівні володіння англійською мовою. Серед них найбільш використовуваним було особисте листування. Вони віддавали перевагу обміну своїми труднощами з тьютором, ніж з іншими студентами, та на ініціативні репліки тьютора у форум відповідали не так охоче, як студенти першої групи. Хоча і у списку розсилання вони брали участь активніше за студентів першої групи.

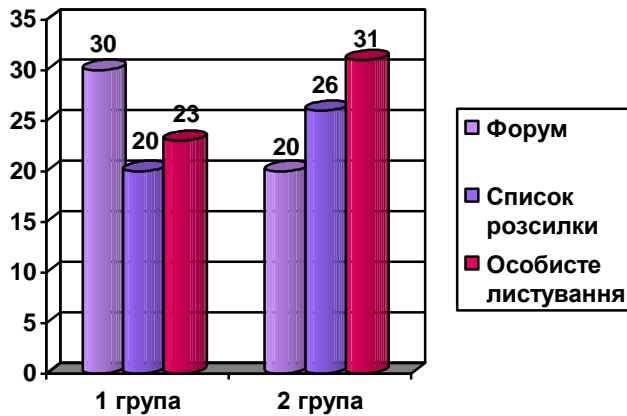

Рис. 3. Використання засобів спілкування різними групами

Отже, дані, отримані при дослідженні спілкування студентів експериментального курсу, показали, що загальна оцінка спілкуванню – 5 балів, та визначили шляхи вдосконалення спілкування.

Існує велика кількість критеріїв оцінки *роботи тьютора*. Перерахуємо основні:

- 1) знання тьютором предмету навчання;
- 2) комунікативні навички тьютора;
- 3) доступність тьютора під час курсу;
- 4) можливість тьютора відповідати на листи студентів не пізніше, ніж через 24 години;
- 5) відповідність питань тьютора цілям курсу;
- 6) вміння тьютора зацікавити та заохочувати студентів до навчання та ін.

Усі студенти оцінили роботу тьютора максимальним балом – 10. Під час проведення курсу тьютором та науковими співробітниками відділу дистанційного навчання були визначені проблеми та шляхи їх вирішення для підвищення ефективності роботи тьютора.

Критеріями оцінки *контролю та оцінювання* навчальної діяльності студентів у дистанційному курсі є:

- 1) адекватність контролю;
- 2) його відповідність цілям курсу;
- 3) зрозумілість, чіткість завдань на оцінку, правильність постановки питання;
- 4) надійність оцінювання;
- 5) валідність оцінювання;

б) об'єктивність оцінки [3].

У середовищі дистанційного навчання результати оцінювання можуть бути використані для порівняння академічної успішності дистанційних студентів із традиційними. Хоча це і не є надзвичайно корисними відомостями (відомо, що при порівнянні середньої успішності віддалених та місцевих студентів результати не мають значної різниці), іноді такі відомості допомагають знайти фінансування наступних проектів для проведення таких курсів, щоб довести, що студенти на відстані теж дійсно вчать. Перше застосування системи оцінювання в дистанційному навчанні, що було одним із найголовніших у традиційному навчанні – це дати можливість тьютору призначати бали в кінці курсу, модуля або уроку. Хоча це важливо (і вимагається від тьюторів), та зазвичай дуже корисно у визначенні того, як покращити навчання для майбутніх студентів, є також більш безпосередні способи визначення «слабких місць» дистанційного курсу для покращення навчання [1].

Оцінювання корисне ще й тим, що студенти отримують відчуття контролю та можуть взяти на себе більшу відповідальність за власне навчання, якщо вони знають, як вони просуваються у навчанні порівняно з встановленими критеріями. Часте оцінювання, неформальне або будь-яке інше, забезпечує рейтинг. Коли тьютор володіє цими даними, він дані може швидко виправити або скоригувати процес там, де необхідно, або визначити, чи потребує студент додаткової підтримки. У той же час, ці дані допомагають інструкторові відслідковувати ефективність навчання. Якщо у багатьох студентів є труднощі з тим самим поняттям або навичкою, це може сигналізувати про проблему у розробці курсу. При належному використанні оцінювання тьютор може ідентифікувати недолік у навчанні [2].

І наприкінці, оцінювання є мотиваційною діяльністю. Більшість студентів хочуть добре вчитися та знати, що кожне засвоєне поняття та кожна набута навичка або вміння будуть оцінені.

У дистанційному навчанні контроль можна здійснювати різними способами: спостерігати за спілкуванням у групі, давати завдання на використання знань на практиці, перевіряти вміння за допомогою тестів [5]. Оцінювання у дистанційному курсі може також здійснюватися різними методами: зараховано/незараховано, бали за кожне завдання, процентне виконання завдань, бали за 10 бальною шкалою, за 100 бальною, за 12 бальною, за значимістю завдань. У новітніх педагогічних технологіях найчастіше оцінюють не сам результат, а зусилля, докладенні для отримання цього результату. Зрозуміло, що результат у людини, яка поверхово вивчала англійську мову, буде нижчий, ніж у студента іноземної філології. Але зусилля на виконання свого, навіть і простішого, завдання вона витрачає найчастіше більше, тому оцінка не знижується у залежності від результату. Помилки також не повинні

враховуватися в цьому курсі, оскільки головна мета мета – покращити навички аудіювання, а не граматики. Помилки все одно тьютор виправляє, але оцінка від цього не знижується [6].

Оцінювання спілкування	максимум 5 балів
Оцінювання практичних завдань	максимум 15 балів
Тестування	у середньому максимум 25 балів
Додаткові бали	максимум 3 бали

В таблиці зазначена максимальна кількість балів, які призначалися за певний вид діяльності на оцінку. Ця кількість залежала від «ваги» виду діяльності у системі цілей дистанційного курсу. Так, головною метою студентів цього курсу було навчитися самостійно працювати над вдосконаленням своєї навички аудіювання англійської мови, тому тестування найбільш повно та надійно відображувало рівень навчальних досягнень студентів.

Загальна ефективність дистанційного курсу полягає у відношенні учасників курсу і в знаннях, вміннях і навичках, отриманих під час курсу. Тому бали студентів, фінальний тест і відгуки про курс є мірилом ефективності [7].

Основні запитання, які задаються експертами дистанційного навчання, включають:

- Чи були учасники курсу задоволені дистанційним навчанням?
- Чи вивчили студенти те, що повинні були вивчити на протязі всього курсу?
- Чи були тьютори адекватно підготовлені до дистанційного навчання?

Подібні запитання були включені до фінальної анкети, та учасники на всі ці запитання дали позитивні відповіді.

Загальна ефективність була середнім арифметичним оцінок студентів за попередніми критеріями – 7 балів. Можна зобразити загальну ефективність у формі діаграми, щоб отримати візуальне уявлення про відношення різних критеріїв оцінки даного дистанційного курсу (Рис. 4).

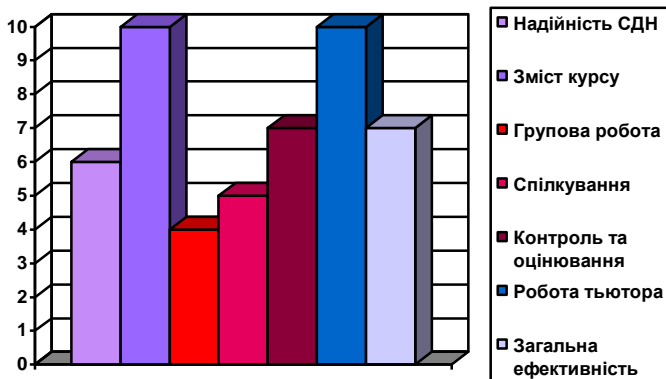

Рис. 4. Загальна ефективність дистанційного курсу

Після завершення курсу всі студенти, хто заповнив фінальні анкети, відзначили, що хотіли б ще раз пройти цей курс, взяти участь у інших дистанційних курсах, а також зробити спробу проведення свого власного дистанційного курсу. Ці відомості свідчать про те, що основні цілі та задачі курсу були досягнуті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lynne Schrum, Zane L. Berge. Criteria for evaluating online courses - <http://www.evalutech.sreb.org>
2. Michael Simonson, Sharon Smaldino et al. Teaching and Learning at a Distance. Foundations of Distance Education. – Merrill, Prentice Hall, 2000 – 242 p.
3. Thomas E.Cyrs. Evaluating Distance Learning Programs and Courses. - Educational Development Associates, LLC. 1998. – <http://www.zianet.com/edacyrs/>
4. Критерии оценки эффективности дистанционного обучения - <http://www.iet.mesi.ru/dis/oglo.htm>
5. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: Навчальний посібник. – Харків: НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. – 320 с.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Под ред. Е.С. Полат. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 272 с.
7. Полат Е.С., Моисеева М.В. Дистанционное обучение. М.: Владос, 1998. – 192 с.